

Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
M. SZPUNAR
fremsat den 6. juni 2018¹

Sag C-149/17

**Bastei Lübbe GmbH & Co. KG
mod
Michael Strotzer**

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Landgericht München I (regional ret i første instans i München I, Tyskland))

»Præjudiciel forelæggelse – ophavsret og beslægtede rettigheder – direktiv 2001/29/EF – håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder – direktiv 2004/48/EF – kompensation i tilfælde af fildeling i strid med ophavsretten – internetforbindelse, der er tilgængelig for indehaverens familiemedlemmer – indehaveren fritaget for ansvar uden pligt til nærmere at oplyse karakteren af familiemedlemmets brug af forbindelsen«

Indledning

1. Selv om de materielle regler vedrørende intellektuel ejendomsret er delvist harmoniserede i EU-retten, er de procedurer, som har til formål at bekæmpe krænkelse af denne ret, og som skal sikre erstatning for den heraf følgende skade, i princippet fortsat omfattet af medlemsstaternes nationale ret. EU-retten indeholder imidlertid visse krav, der går videre end den blotte effektivitetstest, der sædvanligvis anvendes inden for rammerne af medlemsstaternes procesautonomi.
2. Den foreliggende sag rejser spørgsmål om omfanget af disse krav og forbindelsen mellem disse og de grundlæggende rettigheder. Denne problemstilling har allerede været forelagt for Domstolen, men den foreliggende sag giver denne mulighed for at udvikle og præcisere sin retspraksis yderligere i denne henseende.

¹ – Originalsprog: fransk.

Retsforskrifter

EU-retten

3. Artikel 3, stk. 1, og artikel 3, stk. 2, litra b), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationssamfundet² bestemmer:

»1. Medlemsstaterne tillægger ophavsmænd eneret til at tillade eller forbyde trådbunden eller trådløs overføring til almenheden af deres værker, herunder tilrådighedsstillelse af deres værker på en sådan måde, at almenheden får adgang til dem på et individuelt valgt sted og tidspunkt.

2. Medlemsstaterne indfører en eneret til at tillade og forbyde trådbunden eller trådløs tilrådighedsstillelse for almenheden på en sådan måde, at almenheden får adgang til de pågældende værker på et individuelt valgt sted og tidspunkt:

[...]

b) for fremstillere af fonogrammer for så vidt angår deres fonogrammer;

[...]«

4. Samme direktivs artikel 8, stk. 1 og 2, bestemmer følgende:

»1. Medlemsstaterne indfører passende sanktioner og retsmidler over for krænkelse af de rettigheder og forpligtelser, der er fastsat i dette direktiv, og de træffer de foranstaltninger, der er nødvendige for at sikre, at sanktionerne og retsmidlerne finder anvendelse. Sanktionerne skal være effektive, stå i et rimeligt forhold til krænkelsen og være afskrækkende.

2. Hver medlemsstat træffer de foranstaltninger, der er nødvendige for at sikre, at rettighedshavere, hvis interesser påvirkes af en krænkelse på dens område, kan anlægge erstatningssøgsmål [...]«.

5. Artikel 2, stk. 1 og 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/48/EF af 29. april 2004 om håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder³ bestemmer:

»1. Med forbehold af de midler, der er indført eller kan indføres i fællesskabslovgivningen eller i medlemsstaternes lovgivninger, for så vidt disse midler er gunstigere for rettighedshaverne, finder de i dette direktiv fastsatte foranstaltninger, procedurer og retsmidler anvendelse i overensstemmelse med artikel 3 på enhver krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder som fastsat i fællesskabsretten og/eller den pågældende medlemsstats nationale ret.

2. Dette direktiv berører ikke de særlige bestemmelser om håndhævelse af rettigheder og undtagelser, der er fastsat i fællesskabslovgivningen om ophavsret og ophavsretsbeslægtede rettigheder, særlig [...] direktiv [2001/29], navnlig artikel 2-6 og artikel 8.«

2 – EFT 2001, L 167, s. 10.

3 – EUT 2004, L 157, s. 45.

6. Direktivets artikel 3 bestemmer:

»1. Medlemsstaterne fastsætter de foranstaltninger, procedurer og retsmidler, der er nødvendige for at sikre håndhævelsen af de intellektuelle ejendomsrettigheder, der er omfattet af dette direktiv. Disse foranstaltninger, procedurer og retsmidler skal være fair og rimelige, de må ikke være unødigt komplicerede eller udgiftskrævende, og de må ikke indebære urimelige frister eller medføre ugrundede forsinkelser.

2. Foranstaltningerne[, procedurerne] og retsmidlerne skal ligeledes være effektive, stå i et rimeligt forhold til krænkelsen og have afskrækkende virkning, og de skal anvendes på en sådan måde, at der ikke opstår hindringer for lovlig samhandel, og at der ydes garanti mod misbrug af dem.«

7. Direktivets artikel 6, stk. 1, første punktum, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne fastsætter, at såfremt en part har fremlagt bevismateriale, som er rimeligt tilgængeligt og tilstrækkeligt til at understøtte den pågældendes beskyldninger, og har angivet det bevismateriale til støtte for sine beskyldninger, som modparten har rådighed over, kan de kompetente retslige myndigheder kræve, at modparten skal fremlægge det pågældende bevismateriale, under forudsætning af, at fortrolige oplysninger beskyttes.«

8. Artikel 13, stk. 1, første afsnit, i direktiv 2004/48 bestemmer endelig:

»Medlemsstaterne sikrer, at de kompetente retslige myndigheder på begæring af den forurettede pålægger den krænkende part, der vidste eller med rimelighed burde vide, at hans aktiviteter medførte en sådan krænkelse, at betale rettighedshaveren en erstatning, der står i rimeligt forhold til det tab, denne har lidt som følge af krænkelsen.«

Tysk ret

9. § 97 i Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte – Urheberrechtsgesetz (tysk lov om ophavsret og beslægtede rettigheder, herefter »ophavsretsloven«) af 9. september 1965 bestemmer:

»1. Den, der retsstridigt krænker ophavsretten eller en anden rettighed, der er beskyttet i henhold til denne lov, kan af den krænkede part retsforfølges med henblik på, at krænkelsen bringes til ophør, og med henblik på undladelse, såfremt der er risiko for gentagelse. Første gang, der er risiko for overtrædelse, kan der ligeledes indgives begæring om meddelelse af påbud om undladelse.

2. Den, som foretager handlingen forsætligt eller uagtsomt, er forpligtet til at betale erstatning til den krænkede part for den opståede skade. Ved udmålingen af erstatningen kan der også tages hensyn til den fortjeneste, som krænkeren har opnået ved at krænke rettigheden. Erstatningskravet kan også beregnes på grundlag af det beløb, som krænkeren skulle have erlagt som rimeligt vederlag, såfremt han havde indhentet tilladelse til at benytte den krænkede rettighed. Ophavsmænd, forfattere til videnskabelige værker (§ 70), fotografer (§ 72) og udøvende kunstnere (§ 73) kan også for skader, der ikke er formueskader, forlange en erstatning i penge, såfremt og i det omfang dette er rimeligt.«

Sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingerne og de præjudicielle spørgsmål

10. Bastei Lübbe AG, der er et tysk selskab, er som fremstiller af fonogrammer indehaver af ophavsrettighederne og beslægtede rettigheder til lydbogsudgaven af en bog.

11. Michael Strotzer er indehaver af en internetforbindelse, ved hjælp af hvilken dette fonogram den 8. maj 2010 blev delt, således at det kan downloades af et ubegrænset antal brugere af en fildelingstjeneste (*peer-to-peer*). En sagkyndig fastslog, at IP-adressen utvivlsomt tilhørte Michael Strotzer.

12. Ved skrivelse af 28. oktober 2010 fremsatte Bastei Lübbe påkrav over for Michael Strotzer om at bringe ophavsretskrænkelsen til ophør. Da påkravet ikke bar frugt, anlagde Bastei Lübbe herefter sag for Amtsgericht München (byretten i München, Tyskland) mod Michael Strotzer som indehaver af den omhandlede IP-adresse med henblik på at opnå en økonomisk godtgørelse.

13. Michael Strotzer har imidlertid bestridt, at han selv foretog ophavsretskrænkelsen, og har gjort gældende, at hans internetforbindelse var tilstrækkelig sikker. Han har endvidere anført, at hans forældre, der bor på samme adresse, ligeledes havde adgang til denne forbindelse, men at de ifølge ham ikke havde dette værk på deres computer, ikke var bekendt med det og ikke benyttede online fildelingstjenester. Endvidere havde computeren været slukket på det tidspunkt, hvor den pågældende krænkelse fandt sted.

14. Amtsgericht München (byretten i München) frifandt Michael Strotzer i den af Bastei Lübbe anlagte erstatningssag med den begrundelse, at den påståede ophavsretskrænkelse ikke kunne tilskrives Michael Strotzer, idet han havde oplyst, at hans forældre ligeledes kunne have begået den pågældende krænkelse. Bastei Lübbe appellerede derpå sagen til Landgericht München I (regional ret i første instans i München I, Tyskland), der er den forelæggende ret i nærværende sag.

15. Den forelæggende ret er tilbøjelig til at antage, at Michael Strotzer er ansvarlig for den påståede ophavsretskrænkelse, idet det ikke fremgår af hans forklaringer, at tredjemand havde benyttet internetforbindelsen på det tidspunkt, hvor krænkelsen blev begået, således at der er en høj grad af sandsynlighed for, at den blev begået af ham. Den forelæggende ret står imidlertid over for retspraksis fra Bundesgerichtshof (forbundsdomstol, Tyskland), der ifølge retten ville kunne være til hinder for, at sagsøgte domfældes⁴.

16. I henhold til retspraksis ved Bundesgerichtshof (forbundsdomstol), således som den fortolkes af den forelæggende ret, påhviler det i realiteten sagsøgeren at angive og bevise ophavsretskrænkelsen. Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) finder i øvrigt, at indehaveren af internetforbindelsen i realiteten må formodes at have begået en sådan krænkelse, når ingen andre kunne have benyttet denne internetforbindelse på tidspunktet for den nævnte krænkelse. Såfremt internetforbindelsen imidlertid ikke var tilstrækkelig sikker eller bevidst stod til rådighed for andre personer på krænkelsestidspunktet, formodes indehaveren af denne forbindelse herefter i realiteten ikke at have begået den.

17. I så tilfælde følger det imidlertid af retspraksis ved Bundesgerichtshof (forbundsdomstol), at der påhviler indehaveren af internetforbindelsen en sekundær oplysningspligt. Indehaveren opfylder denne sekundære pligt i tilstrækkeligt omfang, såfremt han godtgør, at andre personer, hvis identitet han i givet fald skal oplyse, havde en selvstændig adgang til hans internetforbindelse, og følgelig kan formodes at have begået den påståede ophavsretskrænkelse. Såfremt et familiemedlem har haft adgang til den pågældende internetforbindelse, er indehaveren af forbindelsen imidlertid ikke forpligtet til at give yderligere oplysninger om tidspunktet for og karakteren af brugen af denne forbindelse under hensyn til den beskyttelse af ægteskab og familie, der er garanteret i henhold til artikel 7 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«) og de respektive tyske forfatningsretlige bestemmelser.

4 – Den forelæggende ret har bl.a. henvist til den af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) den 6.10.2016 afsagte dom, I ZR 154/15, Afterlife.

18. På denne baggrund har Landgericht München I (regional ret i første instans i München I) besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

- »1) Skal artikel 8, stk. 1 og 2, sammenholdt med artikel 3, stk. 1, i direktiv 2001/29[...], fortolkes således, at der stadig er tale om »effektive og afskrækkende[«] sanktioner ved overtrædelser af retten til tilrådighedsstillelse af et værk for almenheden[...], når et erstatningsansvar for indehaveren af den internetforbindelse, ved hjælp af hvilken der er begået overtrædelser af ophavsretten ved fildeling, bortfalder, såfremt forbindelsesindehaveren nævner mindst et familiemedlem, som foruden den pågældende selv havde adgang til denne internetforbindelse, uden at have undersøgt og meddelt nærmere detaljer vedrørende tidspunktet for og arten af dette familiemedlems brug af internettet?
- 2) Skal artikel 3, stk. 2, i direktiv 2004/48[...] fortolkes således, at der stadig er tale om »effektive« foranstaltninger for at sikre håndhævelsen af de intellektuelle ejendomsrettigheder, når et erstatningsansvar for indehaveren af den internetforbindelse, ved hjælp af hvilken der er begået overtrædelser af ophavsretten ved fildeling, bortfalder, såfremt forbindelsesindehaveren nævner mindst et familiemedlem, som foruden den pågældende selv havde adgang til denne internetforbindelse, uden at have undersøgt og meddelt nærmere detaljer vedrørende tidspunktet for og arten af dette familiemedlems brug af internettet?«

19. Den præjudicielle anmodning indgik til Domstolen den 24. marts 2017. Der er afgivet skriftlige indlæg af Bastei Lübbe, den østrigske regering og Europa-Kommissionen. Bastei Lübbe og Kommissionen deltog i retsmødet, der fandt sted den 14. marts 2018.

Bedømmelse

Indledende bemærkninger

20. Kommissionen har i sit skriftlige indlæg udtrykt tvivl om, hvorvidt de præjudicielle spørgsmål er relevante for afgørelsen af tvisten i hovedsagen. Jeg deler ikke denne tvivl.

21. Den forelæggende ret ønsker med sine præjudicielle spørgsmål nærmere bestemt oplyst, om det er i overensstemmelse med det krav om effektiviteten af de foranstaltninger, som er fastsat med henblik på at sikre håndhævelsen af ophavsretten, og som fremgår af artikel 8 i direktiv 2001/29 og af artikel 3 i direktiv 2004/48, at det anerkendes, at indehaveren af en internetforbindelse, ved hjælp af hvilken der er blevet begået ophavsretskrænkelser⁵, kan unddrage sig ansvar for disse krænkelser på grundlag af en formodning, idet han uden nærmere oplysninger påpeger, at et familiemedlem ligeledes havde haft adgang til denne forbindelse. Den forelæggende rets tvivl er opstået på grundlag af retspraksis ved Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) angående de retsmidler, som ophavsretsindehavere, hvis rettigheder er blevet krænket, råder over i henhold til tysk ret.

22. Det tilkommer ikke Domstolen, men udelukkende de nationale retsinstanser, at fortolke og anvende national retspraksis i medlemsstaterne. Det følger imidlertid af princippet om overensstemmende fortolkning, at de nationale myndigheder og retsinstanser så vidt muligt har pligt til at fortolke bestemmelser i national ret på en sådan måde, at de sikrer den fulde virkning af EU-retten. Dette krav indebærer en forpligtelse til at ændre en fast national retspraksis, hvis den ikke er forenelig med EU-retten⁶. Kravet om overensstemmende fortolkning synes således at forpligte den forelæggende ret til så vidt muligt at fortolke og anvende den af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol)

5 – Jeg forstår dette begreb således, at det omfatter såvel ophavsret i egentlig forstand som beslægtede rettigheder såsom de rettigheder, der tilkommer fremstillere af fonogrammer.

6 – Jf. senest dom af 17.4.2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, præmis 71 og 72).

anlagte retspraksis på en sådan måde, at den fulde virkning af de forpligtelser, der følger af EU-retten, sikres, således at indehavere af ophavsrettigheder har adgang til effektive retsmidler. Det tilkommer utvivlsomt Domstolen at give den forelæggende ret alle de oplysninger, der er nødvendige for så vidt angår omfanget af disse forpligtelser.

23. Såfremt den forelæggende ret nærer tvivl om, hvorvidt de krav der følger af EU-retten er i overensstemmelse med retspraksis ved Bundesgerichtshof (forbundsdomstol), således som retten fortolker denne, er Domstolen fuldt ud kompetent til at fastslå omfanget af disse krav. To aspekter af denne problemstilling bør undersøges: rækkevidden af de relevante bestemmelser i EU-retten og overholdelsen af grundlæggende rettigheder i forbindelse med anvendelsen af disse bestemmelser.

De relevante bestemmelser i direktiv 2001/29 og 2004/48

24. Direktiv 2001/29 er temmelig kortfattet for så vidt angår de foranstaltninger, der har til formål at sikre overholdelse af de rettigheder, det harmoniserer. Direktivets artikel 8 pålægger blot medlemsstaterne en generel forpligtelse til at indføre effektive, forholdsmæssige og afskrækkende sanktioner for at bekæmpe krænkelse af de nævnte rettigheder. Medlemsstaterne skal i øvrigt påse, at krænkede rettighedshavere har mulighed for at anlægge erstatningssøgsmål. Det er i det hele overladt medlemsstaterne at fastsætte de konkrete foranstaltninger, der skal træffes til opfyldelse af disse forpligtelser.

25. I betragtning af de intellektuelle ejendomsrettigheders betydning for virkeliggørelsen af det indre marked har EU-lovgiver imidlertid anset det for nødvendigt at fastsætte mere detaljerede, harmoniserede regler for at sikre en ensartet beskyttelse af disse rettigheder i EU som helhed⁷. Direktiv 2004/48 omhandler således udelukkende foranstaltninger, der har til formål at sikre overholdelsen af de intellektuelle ejendomsrettigheder.

26. Det er korrekt, at det fremgår af artikel 2, stk. 2, i direktiv 2004/48, at denne ikke berører de særlige bestemmelser om ophavsret, navnlig bestemmelserne i artikel 8 i direktiv 2001/29. Denne bestemmelse tillægger i øvrigt reglerne i direktiv 2001/29 en prioritetsstilling i forhold til bestemmelserne i direktiv 2004/48. Det fremgår imidlertid ikke heraf, at ophavsret i det hele er undtaget fra anvendelsesområdet for direktiv 2004/48. Direktivets artikel 2, stk. 1, angiver meget klart, at dets bestemmelser finder anvendelse »på enhver krænkelse af intellektuelle ejendomsrettigheder som fastsat i fællesskabsretten og/eller den pågældende medlemsstats nationale ret«. Da ophavsret uden tvivl er omfattet af den intellektuelle ejendomsret, kan direktiv 2004/48 finde anvendelse med forbehold af særlige bestemmelser i EU-retsakter vedrørende denne. Dette direktiv indeholder i øvrigt særlige bestemmelser om ophavsret, navnlig i artikel 5, hvorefter der gælder en formodning for status som ophavsmand eller som indehaver af en ophavsretsbeslægtet rettighed.

27. Artikel 8 i direktiv 2001/29 kan følgelig heller ikke betragtes som en meget generel, isoleret bestemmelse, men snarere som et led i den harmoniserede ordning til beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder som fastsat i direktiv 2004/48. Denne ordning omfatter andet og mere end alene medlemsstaternes procesautonomi, idet den pålægger disse konkrete forpligtelser, hvis overholdelse, herunder de processuelle aspekter af denne, er undergivet Domstolens kontrol, der omfatter mere end den klassiske efterprøvelse af principperne om ækvivalens og effektivitet. En anden fortolkning ville føre til, at direktiv 2004/48 ville miste sin berettigelse, idet den ikke ville bidrage med yderligere i forhold til den forpligtelse, der allerede påhviler medlemsstaterne i henhold til effektivitetsprincippet, til at sikre den effektive virkning af de materielle EU-retlige bestemmelser om intellektuel ejendomsret. Det ville nemlig være ulogisk at forestille sig, at EU-lovgiver har udformet et direktiv, der indeholder forpligtelser, som kunne blive fuldstændig uden indhold som følge af medlemsstaternes processuelle regler. Direktiv 2004/48 har endvidere et selvstændigt anvendelsesområde, idet det følger

⁷ – Jf. første, ottende og niende betragtning til direktiv 2004/48.

af dets artikel 2, stk. 1, at det ikke alene finder anvendelse for så vidt angår beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder, der er blevet harmoniseret på EU-retligt plan, men ligeledes for så vidt angår rettigheder, der fremgår af medlemsstaternes nationale lovgivning. Direktivet kan følgelig ikke anses for blot at være en konkretisering af det almindelige effektivitetsprincip i relation til beskyttelsen af de rettigheder, som følger af EU-retten, og som i mangel af specielle EU-retlige bestemmelser finder anvendelse inden for medlemsstaternes procesautonomi.

28. Når artikel 8, stk. 2, i direktiv 2001/29, i denne henseende suppleret og præciseret af artikel 13, stk. 1, i direktiv 2004/48, giver krænkede rettighedshavere mulighed for at anlægge erstatningsøgsmål, indebærer dette efter min opfattelse en forpligtelse til, at der i den nationale retsorden findes og anvendes foranstaltninger, der giver rettighedshaverne en effektiv mulighed for at opnå en sådan erstatning. Selv om de konkrete processuelle foranstaltninger til gennemførelse af disse direktiver er omfattet af medlemsstaternes kompetence, er den effektive virkning af disse undergivet Domstolens kontrol. I modsætning til hvad Kommissionen anførte i sit indlæg, er denne kontrol ikke begrænset til at angå spørgsmålet om, hvorvidt det i praksis er umuligt eller uforholdsmæssigt vanskeligt at opnå erstatning, idet denne vurdering sædvanligvis foretages som led i efterprøvelsen af, om effektivitetsprincippet er blevet overholdt. Efterprøvelsen af, om de forpligtelser, der følger af disse direktiver, er blevet overholdt, nødvendiggør en fortolkning af de konkrete bestemmelser i direktiverne under hensyn til deres effektive virkning.

29. Tvisten i hovedsagen angår krænkelse af retten til tilgængeliggørelse for almenheden via internettet. Det er vanskeligt for rettighedshavere, der er ofre for denne form for krænkelse, at identificere lovovertræderne og at bevise deres involvering. Krænkelse, der begås via internettet, efterlader således ikke fysiske spor⁸ og giver til en vis grad lovovertræderne mulighed for at forblive anonyme. Det eneste spor, det normalt er muligt at finde, er den IP-adresse, fra hvilken krænkelsen er blevet begået. Identifikation af indehaveren af IP-adressen er, selv om den er korrekt, ikke et bevis for, at en bestemt person er ansvarlig, navnlig ikke såfremt flere personer har adgang til den pågældende internetforbindelse.

30. Dette er grunden til, at nationale lovgivninger ofte indeholder foranstaltninger, der skal lette den bevisbyrde, som påhviler ophavsretshaverne. En sådan foranstaltning kan bl.a. være udformet som en formodning for, at indehaveren af internetforbindelsen er ansvarlig for den krænkelse, der er blevet begået fra hans IP-adresse. Disse foranstaltninger giver mulighed for at sikre effektiviteten af indehaverens ret til at gøre erstatningskrav gældende i sager angående krænkelse, der er blevet begået ved hjælp af internettet. Ifølge de oplysninger, der fremgår af den præjudicielle afgørelse, er der blevet indført en sådan formodning i det tyske retssystem igennem retspraksis.

31. Forpligtelsen til at indføre en sådan formodning fremgår hverken udtrykkeligt af bestemmelserne i direktiv 2001/29 eller direktiv 2004/48. Såfremt denne foranstaltning imidlertid er det vigtigste middel i national ret til at sikre effektiviteten af retten til at kræve erstatning for det tab, der er lidt, som anført i artikel 8, stk. 2, i direktiv 2001/29, skal det anvendes konsekvent og effektivt. Denne foranstaltning opfylder ikke sit formål, såfremt skyldformodningen alt for nemt kan afvises, idet den krænkede rettighedshaver ikke har andre muligheder for at gøre erstatningskrav gældende for det opståede tab. Dette ville gøre denne ret illusorisk.

32. Det er således min opfattelse, at selv om artikel 8, stk. 2, i direktiv 2001/29 ikke angiver konkrete midler til sikring af effektiviteten af retten til at kræve erstatning, følger det heraf, at de foranstaltninger, der findes, skal anvendes konsekvent og effektivt. I denne forbindelse har de nationale retsinstanser stor betydning i forbindelse med bevisvurderingen og vægtningen af de forskellige implicerede interesser.

⁸ – I modsætning til eksempelvis salg af forfalskede varer.

33. Selv om den forelæggende ret nærer tvivl om fortolkningen og anvendelsen af retspraksis ved Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) for så vidt angår ansvar og forpligtelser for indehavere af en internetforbindelse, skal den prioritere den praksis, der bedst giver mulighed for at sikre en effektiv beskyttelse af intellektuel ejendomsret.

Beskyttelse af de grundlæggende rettigheder

34. Det problem, som den forelæggende ret står over for ved anvendelsen af den af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol) anlagte retspraksis, synes at skyldes henvisningen til princippet om retten til beskyttelse af familielivet med henblik på en begrænsning af den pligt, der påhviler indehaveren af internetforbindelsen, til at give oplysninger om den person, der kan have begået ophavsretskrænkelsen. Når indehaveren af forbindelsen således oplyser, at andre personer end ham selv kunne have haft adgang til denne forbindelse, er han hverken forpligtet til at afsløre deres identitet eller til at give andre oplysninger om dem, idet en sådan forpligtelse ville udgøre et uberettiget indgreb i hans familiesfære.

35. Det understreges i denne forbindelse, at medlemsstaterne ved anvendelsen af gennemførelsesbestemmelserne til direktiv 2001/29 og direktiv 2004/48 naturligvis er bundet af chartrets bestemmelser. Retten til respekt for privatliv og familieliv er beskyttet i henhold til dets artikel 7. I ophavsretlige tvister kan der imidlertid forekomme konkurrence mellem retten til respekt for privatliv og familieliv og den grundlæggende ejendomsret i henhold til chartrets artikel 17. Intellektuel ejendomsret er udtrykkeligt nævnt i stk. 2.

36. Domstolen har i øvrigt allerede haft lejlighed til at understrege, at sagsøgerens ret til oplysninger i forbindelse med en sag om beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder er omfattet af retten til adgang til effektive retsmidler, der er sikret i chartrets artikel 47, og herigennem giver mulighed for at sikre en effektiv beskyttelse af den intellektuelle ejendomsret⁹.

37. I en sådan situation, hvor der er konkurrence mellem forskellige grundlæggende rettigheder, påhviler det myndighederne og de nationale retsinstanter at sikre den rette afvejning mellem disse rettigheder¹⁰. Det er også muligt, at den nødvendige forening af de krav, der er forbundet med forskellige grundlæggende rettigheder skal ske på EU-retligt plan, navnlig igennem Domstolens fortolkning af denne ret¹¹.

38. I relation til denne forening er det nødvendigt at sikre, at det væsentlige indhold i de pågældende grundlæggende rettigheder respekteres. Domstolen har således fastslået, at det er i strid med såvel den grundlæggende ejendomsret, som med retten til adgang til effektive retsmidler, at tillade et pengeinstitut, under påberåbelse af princippet om bankhemmelighed og med henvisning til beskyttelsen af personoplysninger i henhold til chartrets artikel 8, at nægte at give oplysninger om en kontoindehaver, hvilket ville have muliggjort et sagsanlæg mod denne vedrørende beskyttelse af intellektuelle ejendomsrettigheder¹².

39. Det er muligt at følge et lignende ræsonnement for så vidt angår den indbyrdes sammenhæng mellem intellektuel ejendomsret og ret til effektive retsmidler på den ene side og retten til respekt for familielivet på den anden side.

9 – Dom af 16.7.2015, Coty Germany (C-580/13, EU:C:2015:485, præmis 29).

10 – Dom af 15.9.2016, Mc Fadden (C-484/14, EU:C:2016:689, præmis 84).

11 – Dom af 16.7.2015, Coty Germany (C-580/13, EU:C:2015:485, præmis 33).

12 – Dom af 16.7.2015, Coty Germany (C-580/13, EU:C:2015:485, præmis 37-41).

40. Såfremt den ret, som tilkommer indehaveren af internetforbindelsen, til, med henvisning til beskyttelsen af hans familieliv, at nægte at give oplysninger om personer, der kan have begået ophavsretskrænkelser, i praksis hindrer indehaveren af disse rettigheder i at opnå erstatning for det opståede tab, ville dette indebære en krænkelse af det væsentlige indhold af indehaverens intellektuelle ejendomsret. I et sådant tilfælde bør ejendomsretten have forrang for retten til respekt for familielivet. Såfremt den nationale ret fastslår, at et sådant indgreb i familielivet er urimeligt, er det derimod indehaveren af internetforbindelsen, der vil blive stillet til ansvar for ophavsretskrænkelser. Et sådant sekundært ansvar er tilsyneladende muligt i tysk ret¹³. Inden indehaveren af internetforbindelsen ifalder ansvar, påhviler det imidlertid den nationale ret at efterprøve, om der ikke findes andre processuelle midler, der giver den forurettede indehaver af ophavsretten mulighed for at identificere de personer, der har begået krænkelsen, med henblik på at opnå erstatning¹⁴.

41. Hertil kommer, at chartret efter min opfattelse indeholder to andre bestemmelser, der tillige kan komme i betragtning ved vægtningen af disse grundlæggende rettigheder.

42. Der er for det første tale om chartrets artikel 20, der sikrer lighed for loven. Ifølge oplysninger i Bastei Lübbes indlæg er ca. 70% af internetforbindelserne i Tyskland »familieforbindelser«, dvs. forbindelser, der benyttes inden for familien. En del af de resterende 30% af de forbindelser, der ikke benyttes i en sådan sammenhæng, må antages at tilhøre personer, der bor alene. Såfremt benyttelsen af en internetforbindelse inden for familien giver mulighed for nemt at undgå ansvar for ophavsretskrænkelser, fører dette til, at personer, der – fordi de bor alene – ikke giver andre familiemedlemmer adgang til deres internetforbindelse, behandles ugunstigt. Selv om personer, der bor sammen med deres familie, ikke befinder sig i samme situation som personer, der bor alene i relation til respekten for familielivet, er der ikke tale om en sådan forskellig situation i relation til ansvar for krænkelse af ophavsretten. Den omstændighed i sig selv, at flere familiemedlemmer bor sammen, bør ikke automatisk udelukke dette ansvar.

43. For det andet indeholder chartrets artikel 54 et forbud mod misbrug af de rettigheder, som anerkendes i chartret. Det er korrekt, at denne artikel først og fremmest angår handlinger, der underdække af de rettigheder, som chartret anerkender, rent faktisk har til formål at undertrykke og tilintetgøre de grundlæggende rettigheder¹⁵. Det er åbenbart, at en krænkelse af intellektuel ejendomsret ikke er en handling af denne karakter.

44. Når dette er sagt, bemærkes det, at forbuddet mod misbrug af rettigheder længe har været et af de almindelige EU-retlige principper¹⁶. I henhold til dette princip kan borgerne ikke påberåbe sig EU-bestemmelser med henblik på misbrug af rettigheder, som de er tillagt i henhold til EU-retten, for at opnå de heraf følgende fordele, uden at formålene med disse normer er opfyldt.

45. Michael Strotzer har under tvisten i hovedsagen gjort gældende, at han ikke kan gøres ansvarlig for den ophavsretskrænkelser, som blev begået ved hjælp af hans internetforbindelse, idet andre personer, nemlig hans forældre, ligeledes har adgang til denne forbindelse. Han har i øvrigt anført, at hans forældre hverken har kendskab til den software, som er blevet benyttet i forbindelse med krænkelsen, eller har det værktøj, der uretmæssigt er blevet gjort alment tilgængeligt, på deres computer.

13 – Jf. dom af 30.3.2017, I ZR 19/16 Loud, der blev afsagt af Bundesgerichtshof (forbundsdomstol), efter at den præjudicielle anmodning i nærværende sag var blevet indgivet.

14 – Jf. i denne retning dom af 16.7.2015, Coty Germany (C-580/13, EU:C:2015:485, præmis 42).

15 – Jf. L. Woods »Article 54 – Abuse of Rights« i S. Peers, T.K. Hervey, J. Kenner m.fl. (red.) *The EU Charter of Fundamental Rights: A Commentary*, Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2014, s. 1539-1559.

16 – Jf. for så vidt angår en nyere anvendelse dom af 6.2.2018, Altun m.fl. (C-359/16, EU:C:2018:63, præmis 48 ff.)

46. Det påhviler følgelig den forelæggende ret at efterprøve, om Michael Strotzer ikke herigennem misbruger retten til beskyttelse af familielivet, idet han påberåber sig denne ret, ikke for at beskytte sine familiemedlemmer mod et eventuelt ansvar for ophavsretskrænkelser, som de åbenbart ikke har nogen forbindelse til, men alene for selv at undgå at ifalde ansvar for denne krænkelse. Såfremt dette er tilfældet, bør retten til beskyttelse af familielivet ikke være til hinder for beskyttelsen af den intellektuelle ejendomsret, der tilkommer indehaverne af de nævnte ophavsrettigheder.

Forslag til afgørelse

47. Henset til det ovenfor anførte foreslår jeg Domstolen at besvare de præjudicielle spørgsmål, som Landgericht München I (regional ret i første instans i München I, Tyskland) har forelagt, således:

»Artikel 8, stk. 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/29/EF af 22. maj 2001 om harmonisering af visse aspekter af ophavsret og beslægtede rettigheder i informationsområdet og artikel 13, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2004/48/EF af 29. april 2004 om håndhævelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder skal fortolkes således, at de ikke pålægger medlemsstaterne i deres nationale ret at indføre en formodningsregel om, at indehavere af en internetforbindelse er ansvarlige for krænkelser af ophavsrettigheder, der begås via denne forbindelse. Såfremt national lov imidlertid indeholder en sådan formodning til sikring af beskyttelsen af de nævnte rettigheder, skal den anvendes konsekvent for at sikre effektiviteten af denne beskyttelse. Retten til respekt for familielivet i henhold til artikel 7 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder kan ikke fortolkes således, at indehaverne berøves enhver reel mulighed for at beskytte den intellektuelle ejendomsret, som er beskyttet i henhold til artikel 17, stk. 2, i chartret om grundlæggende rettigheder.«